

EUROOPA KOHTU OTSUS

21. mai 1987*

(Landgericht Frankfurt am Maini eelotsusetaotlus)

(Liikmesriigile adresseeritud otsus – Mõju kõlvatut konkurentsi käsitleva õiguse kohaldatavusele – Berliini või)

[...]

Kohtuasjas 249/85,

mille esemeks on Euroopa Kohtule EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel Landgericht Frankfurt am Maini esitatud taotlus, millega soovitakse saada nimetatud kohtus pooleli olevas vaidluses järgmiste poolte vahel:

Albako Margarinefabrik Maria von der Linde GmbH & Co. KG, Saksa õiguse alusel asutatud äriühing, asukoht Lääne-Berliin,

hageja,

ja

Bundesanstalt für Landwirtschaftliche Marktordnung, avalik-õiguslik asutus, 40 Adickesallee, Frankfurt am Main,

kostja,

eelotsust EMÜ asutamislepingu artikli 189 neljanda lõigu tõlgendamise kohta,

EUROOPA KOHUS

koosseisus: president Lord Mackenzie Stuart, kodade esimehed Y. Galmot, C. Kakouris ja F. Schockweiler, kohtunikud T. Koopmans, U. Everling, R. Joliet, J. C. Moitinho de Almeida ja G. C. Rodríguez Iglesias,

kohtujurist: C. O. Lenz,
kohtusekretär: ametnik K. Riechenberg,

arvestades märkusi, mille esitasid:

põhikohtuasja hageja, esindajad: *Rechtsanwälte* J. Gündisch ja J. Kicker, Hamburg,

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja: õigustalituse ametnik P. Karpenstein;

* Kohtumenetluse keel – saksa.

võttes arvesse kohtuistungil ettekannet, mida on täiendatud 4. juuni 1986. aasta kohtuistungil,

olles 5. detsembri 1986. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi arvamuse,

on teinud järgmise

otsuse

1. Landgericht Frankfurt am Main esitas 7. augusti 1985. aasta määrusega, mis saabus Euroopa Kohtusse 12. augustil 1985, Euroopa Kohtule EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel eelotsuseküsimuse EMÜ asutamislepingu artikli 189 neljanda lõigu tõlgendamise kohta ning eelkõige mõju kohta, mida avaldab komisjoni 25. veebruari 1985. aasta Saksamaa Liitvabariigile adresseeritud otsus meetmete kohta võimüügi edendamiseks Lääne-Berliini turul.

2. See küsimus tõstatati vaidluses Lääne-Berliinis asuva margariinitootja Albako ning piima ja piimatoodete puhul pädeva põllumajandusliku sekkumisameti Bundesanstalt für Landwirtschaftliche Marktordnung (põllumajandusturgude korralduse föderaalamet, edaspidi „föderaalamet”) vahel. Albako esitas 7. juuni 1909. aasta Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb’i (kõlvatut konkurentsi käsitlev seadus) (muudetud 21. juulil 1965, BGBl I, lk 625) artikli 1 ning 9. märtsi 1932. aasta Zugabeverordnung’i (sooduspakkumisi käsitlev määrus) (muudetud 15. novembril 1955, BGBl I, lk 719) artikli 1 alusel föderaalameti vastu hagi, milles ta nõudis, et kostjat takistataks edaspidi või tasuta realiseerimisest samade meetoditega nagu need, mis on ette nähtud komisjoni 25. veebruari 1985. aasta otsusega.

3. Saksa Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb’i artiklis 1 on sätestatud, et iga isiku vastu, kes teeb äritehinguid konkurentsi eesmärgil ausa äritegevusega vastuolus oleval viisil, võib alгатada menetluse kohtumääruseks ja hüvitise nõudmiseks.

4. Zugabeverordnung’i artikli 1 lõikega 1 on keelatud äritehingutes pakkuda, kuulutada või lubada koos kaupade või teenustega sooduspakkumisi, mis seisnevad kaupades või teenustes. Zugabeverordnung’i artikli 1 lõikes 2 on sätestatud, et keeldu ei kohaldata eelkõige siis, kui kaupadega kaasnev sooduspakkumine seisneb samasuguste kaupade teatavas koguses või teataval viisil arvatud koguses. Zugabeverordnung’i artikli 1 lõikes 2 lubatud sooduspakkumise puhul on artikli 1 lõikes 3 sätestatud, et pakkumises või kuulutuses ei või kirjeldada sooduspakkumist tasuta sooduspakkumisena (tasuta sooduspakkumine, kingitus jm) ega või muu viisil jätta muljet, et see on tasuta.

5. Selleks et saada teada, kuidas tarbijad või hinnalangusele reageerivad, nägi komisjon eespool nimetatud otsusega ette Lääne-Berliini turul 15. aprillist kuni 30. juunini 1985 toimuva tehingu, et edendada või müüki, mille piirkulu ja tulemuslikkust pidi hindama sõltumatu uurimisinstituut. 900 tonni võid riigi varudest tuli pakkida 250-grammistesse pakkidesse ja igale pakendile tuli lüüa pitser sõnadega „Tasuta EMÜ või”. Need pakid tuli seejärel turustada pakis, milles oli ka üks sama suur pakk vabaturuvõid, ning sel viisil müüdavate pakkide hind ei tohtinud turustusajal ületada 250 grammi vabaturuvõid hinda. Sel eesmärgil pidi föderaalamet tegema riigi varudest tasuta

kättesaadavaks 900 tonni võid teatavatele äriettevõtetele, kelle ta pidi valima ning kes pidid lepinguga kohustuma selle tehinguga hõlmatud võid pakendama ja jaemüügikohtades müüma.

6. Albako algatas Landgericht Frankfurt am Mainis esialgse menetluse, millega ta nõudis kohtumäärust, millega takistataks kostjal tehingut tegemast, põhjendusel, et see on vastuolus kõlvatut konkurentsi ja sooduspakkumisi käsitlevate riiklike õigusnormidega. Landgericht lükkas 11. märtsil 1985 Albako taotluse tagasi põhjendusel, et föderaalamet ei soovinud konkurentsi mõjutada. 28. märtsil 1985 toetas Oberlandesgericht Frankfurt am Main Landgerichti otsust taotlus tagasi lükata. Ta otsustas, et vaidlustatud tehing oli kõlvatut konkurentsi ja sooduspakkumisi käsitlevate riiklike õigusnormidega mitmel põhjusel vastuolus, ent leidis, et nende õigusnormide kohaldamise suhtes oli ühenduse õigus ülimuslik.

7. 11. juunil 1985, pärast tehingu toimumist esitas Albako Landgericht Frankfurt am Maini hagi. Riiklik kohus leidis, et kuna föderaalamet oli oma ülesannete täitmisel kasutanud eraõiguslikke meetmeid, tuleb tema suhtes kohaldada eraõiguslikke sätteid. Seoses sellega asus Landgericht seisukohale, et tasuta 900 tonni sekkumisvõi realiseerimine föderaalameti poolt Lääne-Berliinis oli vastuolus ausa äritegevusega ning et tehingu mõjul oli turg küllastunud ja või pakkumisega liialdatud. Samuti tegi ta järelduse, et koos vabaturuvõiga pakutav sekkumisvõi oli Zugabeverordnung' i artikli 1 tähenduses sooduspakkumine ning et see sooduspakkumine ei kuulunud Zugabeverordnung' i artikli 1 lõike 2 punkti c kohase erandi alla seoses samasuguste kaupade pakkumisega, kuna vabaturuvõi ja sekkumisvõi ei ole samasugused kaubad, ning et igal juhul on sekkumisvõi nimetamine tasuta võiks vastuolus Zugabeverordnung' i artikli 1 lõikega 3.

8. Landgerichti arvates võiks Albako poolt föderaalameti vastu esitatud kohtumääruse hagi tagasi lükata üksnes põhjendusel, et föderaalameti vastuvõetud meetmed põhinesid komisjoni otsusel. Seoses sellega leidis Landgericht, et komisjoni otsust ei saa pidada kõlvatut konkurentsi ja sooduspakkumisi käsitlevate riiklike õigusnormide suhtes ülimuslikuks, v.a juhul, kui otsusel on vahetu mõju. Neil asjaoludel esitas ta Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse küsimusega, kas EMÜ asutamislepingu artikli 189 neljandat lõiku tuleb tõlgendada nii, et selline otsus nagu 25. veebruari 1985. aasta otsus, mille komisjon adresseeris Saksamaa Liitvabariigile ja mis käsitles meetmeid või müügiks Lääne-Berliini turul, takistab selle riigi kohtul või vahekohtul keelamast pädeva põllumajandusliku sekkumisameti (kes ei ole otsuse adressaat) tegevust, mis on vastuolus kõlvatut konkurentsi ja sooduspakkumisi käsitlevate riiklike õigusnormidega, ent mida see amet otsuse rakendamiseks läbi viis.

9. Kohtuistungis ettekandes on Euroopa Kohtule esitatud Albako ja komisjoni kirjalikud märkused.

10. Tuleb märkida, et kui selline probleem nagu riiklikul kohtul tekib muus vormis kui kohtuasjade 9/70: Grad (EKL 1970, lk 825), 20/70: Lesage (EKL 1970, lk 861) ja 23/70: Haselhorst (EKL 1970, lk 881) puhul, mil Euroopa Kohus otsustas oma 6. ja 21. oktoobri 1970. aasta otsustes (EKL 1970, lk 825, 861 ja 881), et teatavatel asjaoludel võib kõigile liikmesriikidele adresseeritud otsus avaldada otsust mõju selles mõttes, et isik saab sellele tugineda vaidluses avalik-õigusliku asutusega.

11. Nende kohtuasjade puhul tehtud otsus tõi kaasa sätete või eeskirjade muutmise ning sellele tugineti, et hoida ära teatavate riikliku õiguse sätete kohaldamist, mida väidetavalt ei olnud otsusega kooskõlla viidud. Ei vaidlustata seda, et komisjoni 25. veebruari 1985. aasta otsusega ei kaasnud ühegi üldeeskirja vastuvõtmine, mis oleks vastuolus kõlvatut konkurentsi või sooduspakkumisi käsitlevate riiklike õigusnormidega. Lisaks tegi Saksamaa Liitvabariik oma sekkumisameti kaudu nõutava tehingu ning on seega nõuetekohaselt rakendanud talle adresseeritud otsust. Seepärast ei ole ka küsimust, kas isik saab end kaitsta kahjulike mõjude eest, mida tekitab liikmesriigi poolt ühenduse õigusest tulenevate kohustuste täitmatajätmine, millega võis eespool nimetatud juhtudel tegemist olla.

12. Lisaks tuleb rõhutada, et föderaalameti tegevust, mida riiklik kohus pidas asjaomaste riiklike õigusnormide alusel kõlvatu konkurentsi meetmeks, nõuti Saksamaa Liitvabariigilt, kes tegutses oma sekkumisameti kaudu, 25. veebruari 1985. aasta komisjoni otsusega. Selle otsusega ei jäetud talle mingit kaalutlusruumi. Otsusega nõuti või müümist pakkides, mis koosnevad 250-grammisest vabaturuvõi ja 250-grammisest sekkumisvõi pakist, selles määrati kindlaks, et pakkides oleva sekkumisvõi pakendil peab olema pitser sõnadega „Tasuta EMÜ või”, määrati kindlaks müügihind nende kahe paki müümiseks ühe pakina, kogu tehinguga hõlmatav võikogus, tehingu kestus ja turg, kus tehing pidi toimuma. Selliste komisjoni poolt ette nähtud tehingute toimumise keelamine kõlvatu konkurentsi meetmetena oleks samaväärne komisjoni otsuse rakendamisest hoidumisega.

13. Küsimus on tegelikult selles, kas riiklik kohus peab ühenduse õiguse, eelkõige EMÜ asutamislepingu artikli 189 neljanda lõigu kohaselt hoiduma riiklike sätete kohaldamisest, millega on ette nähtud kaitse kõlvatu konkurentsi eest või millega reguleeritakse sooduspakkumisi, kui selliste õigusnormide kohaldamise tulemus oleks see, et riik ei rakenda oma põllumajandusliku sekkumisameti kaudu sellist komisjoni otsust nagu 25. veebruari 1985. aasta otsus.

14. Seoses sellega tuleb rõhutada esiteks, et kui ühenduse institutsiooni ettenähtud tehingu suhtes, nagu 1985. aasta mais Lääne-Berliinis toimunud tehing, kehtivad riikliku õiguse kohased eeskirjad, allutaks see tegelikult ühenduse meetme kehtivuse riiklikule õigusnormile vastamisele. See tulemus oleks vastuolus Euroopa Kohu kehtiva pretsedendiõigusega, mille kohaselt saab ühenduse meetmete kehtivuse üle otsustada üksnes ühenduse õiguse raames. Nagu Euroopa Kohus on otsustanud oma 17. detsembri 1970. aasta otsuses kohtuasjas 11/70: Internationale Handelsgesellschaft (EKL 1970, lk 1125), „ei saa riiklikud õigusnormid olla ülimuslikud asutamislepingust kui iseseisvast õiguse allikast tuleneva õiguse suhtes juba viimase olemusest tulenevalt, sest vastasel juhul kaoks kogu ühenduse õiguse olemus ja seataks kahtluse alla ühenduse enda õiguslik alus”. [mitteametlik tõlge]

15. Seoses eelkõige käesoleva menetluse puhul arutatava meetme kehtivusega on Euroopa Kohus otsustanud oma tänase kuupäevaga kohtuotsuses kohtuasjades 133 kuni 136/85: Rau jt v. BALM (EKL 1987, lk 2289), et kõnealuse meetme suhtes kehtis volitus, mille nõukogu on komisjonile andnud nõukogu 17. mai 1977. aasta määrusega (EMÜ) nr 1079/77 ühisvastutusmaksu ning piima- ja piimatooteturu laiendamise meetmete kohta (EÜT L 131, lk 6), ning et artikliga 4 on täidetud õiguspärasuse põhimõtte nõuded.

16. Seoses sellega tuleb rõhutada ka seda, et ühenduse institutsioonide võetud meetmete kehtivust võib mõjutada nende mittevastavus konkurentsi valdkonnas ühenduse õigusega ettenähtud meetmetele. Ühenduse institutsioonid peavad arvesse võtma eelkõige ausa äritegevuse nõuet. Ent põllumajandusturgude ühise korralduse alusel peavad nad viima selle nõude vastavusse EMÜ asutamislepingu artiklis 39 sätestatud eesmärkidega. Sel juhul ei ole pädevad ühenduse institutsioonid ületanud oma kaalutusõigust, mis neil peab olema selle nõue kõnealuste eesmärkidega vastavusse viimiseks.

17. Teiseks tuleb rõhutada, et vastavalt EMÜ asutamislepingu artikli 189 neljandale lõigule peavad otsused olema täielikult siduvad nende jaoks, kellele need adresseeritud on. Liikmesriikidele adresseeritud otsuste puhul on need siduvad kõigi selle riigi organite jaoks, kellele need on adresseeritud, sh selle riigi kohtute jaoks. Sellest järeldub, et ühenduse õiguse pretsedendiõiguse põhimõtte kohaselt, mille Euroopa Kohus on sätestanud oma 15. juuli 1964. aasta otsuses kohtuasjas 6/64: Costa v. ENEL (EKL 1964, lk 585) ning mida ta selgitas oma 9. märtsi 1978. aasta otsuses kohtuasjas 106/77: Simmenthal (EKL 1978, lk 629), peavad riiklikud kohtud hoiduma kohaldamast riiklike sätteid ning eelkõige selliseid sätteid, mis nagu käesoleval juhulgi on seotud kõlvatu konkurentsi või sooduspakkumistega ja mille rakendamine tõenäoliselt takistaks ühenduse otsuse rakendamist.

18. Eespool esitatud kaalutlusi silmas pidades peaks esitatud küsimusele vastama, et EMÜ asutamislepingu artikli 189 neljandat lõiku tuleb tõlgendada nii, et selline otsus nagu 25. veebruari 1985. aasta otsus, mille komisjon adresseeris Saksamaa Liitvabariigile ja mis käsitles meetmeid või müügiks Lääne-Berliini turul, takistab selle riigi kohtul keelamast pädeva põllumajandusliku sekkumisameti tegevust, mis on vastuolus kõlvatut konkurentsi ja sooduspakkumisi käsitlevate riiklike õigusnormidega, ent mida see amet otsuse rakendamiseks läbi viis.

Kohtukulud

19. Euroopa Kohtule märkusi esitanud Euroopa Ühenduste Komisjoni kulusid ei hüvitata. Et Albako jaoks on käesolev menetlus riiklikus kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse nimetatud kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes

EUROOPA KOHUS,

vastates küsimustele, mille Landgericht Frankfurt am Main esitas talle oma 7. juuli 1985. aasta määrusega, otsustab:

EMÜ asutamislepingu artikli 189 neljandat lõiku tuleb tõlgendada nii, et selline otsus nagu 25. veebruari 1985. aasta otsus, mille komisjon adresseeris Saksamaa Liitvabariigile ja mis käsitles meetmeid või müügiks Lääne-Berliini turul, takistab selle riigi kohtul keelamast pädeva põllumajandusliku sekkumisameti tegevust, mis on vastuolus kõlvatut konkurentsi ja sooduspakkumisi käsitlevate riiklike õigusnormidega, ent mida see amet otsuse rakendamiseks läbi viis.

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 21. mail 1987 Luxembourgis.

Mackenzie Stuart

Galmot

Kakouris

Schockweiler

Koopmans

Everling

Joliet

Moitinho de Almeida

Rodríguez Iglesias

Kohtusekretär

President

P. Heim

A. J. Mackenzie Stuart